۷ آذر یادآور عملیات موفقیت‌آمیز «مروارید» و انهدام نیروی دریایی ارتش بعث است

شکست مروارید بدترین خبر زندگی صدام بود

احمد محمدتبریزی

نخستین سال جنگ با وجود تمام سختی‌ها و مشکلات، لحظات ماندگار زیادی را در دل خود جا داده است که با مرورش حسی از غرور در وجود ایرانیان زنده می‌شود. عملیات‌های افتخارآمیز خلبانان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی در اولین روزهای جنگ ضرب شست محکمی به دشمن بعثی نشان داد. خلبانان ایرانی با وجود غافلگیری از تهاجم سراسری دشمن در عرض چند ساعت یک عملیات وسیع را هماهنگ کردند و توانستند بعضی از نقاط استراتژیک دشمن را از کار بیندازند. چند ماه پس از عملیات بزرگ «کمان ۹۹»، این بار نوبت به همکاری نیروی هوایی و دریایی ارتش جمهوری اسلامی رسید تا از طریق دریا قدرتشان را به دشمنان دیکته کنند. در هفتم آذر ۱۳۵۹ دریادلان نیروی دریایی ارتش در کنار دیگر نیروهای ارتشی یکی از بزرگ‌ترین و جاودانه‌ترین عملیات‌های دریایی ایران در تاریخ دفاع مقدس را انجام دادند. عملیات «مروارید» در همان سال اول جنگ، نیروی دریایی عراق را از کار انداخت و حماسه‌ای بزرگ را ثبت کرد.

موفقیت در دریا

آذرماه ۱۳۵۹ لحظات سختی برای رزمندگان ایرانی در جبهه‌ها رقم می‌خورد. ارتش عراق بخشی از خرمشهر را به اشغال درآورده بود و دشمن همزمان آبادان را در محاصره قرار داده و به دنبال اشغال این شهر بود. عملاً نیروهای زمینی ایران در حال تدافعی قرار داشتند و شرایط سختی بر نیروهای مسلح ایران حاکم بود. در نبود سازماندهی درست نیروهای خودی، ارتش بعث عراق دست بالا را در جنگ داشت و صدام با حمایت ابرقدرت‌ها به دنبال تنگ کردن حلقه فشار بر ایران بود. صدام آن روزها به اشغال خوزستان امیدوار بود و خود را فاتح جنگ می‌دید. اما یک حادثه مهم نشان داد که هنوز برای تعیین سمت پیروز جنگ زود است. این اتفاق، صدام را متوجه قدرت بالقوه رزمندگان ایرانی کرد. در سال اول جنگ، دشمن با اتکا به قدرت زرهی و توپخانه‌اش، قدرت مانور بیشتری در زمین و خشکی داشت و با انبوه نیروهایش به فکر پیشروی روی زمین بود. البته رزمندگان نیز جانانه مقابل دشمن مقاومت می‌کردند و اجازه اجرای نقشه‌هایش را نمی‌دادند. در چنین شرایطی که دشمن روی زمین دست برتر را داشت، آب‌های نیلگون خلیج فارس به نقطه اتکای ما و محلی برای غافلگیری دشمن تبدیل شد.

دریادار علی‌اکبر اخگر که در طول دفاع مقدس در عملیات‌های نیروی دریایی حضوری پررنگ داشته، درباره استراتژی ایران در دریا در دوران جنگ چنین می‌گوید: «صدام با سه تفکر راهبردی در دریا عمل کرد؛ وقتی قرارداد ۱۹۷۵ را در ششم شهریور در تلویزیون پاره کرد به دنبال خفگی ژئوپلتیک ایران در خلیج فارس بود. می‌خواست با هرچیزی که در خلیج فارس به عنوان یک تهدید سیاسی و نظامی به شمار می‌رود مقابله کند. حتی بحث برگرداندن جزایر سه‌گانه به کشورهای عربی را مطرح کرد. هدفش این بود عراق را به عنوان تنها قدرت منطقه نشان دهد. برای رسیدن به این کار هم نخست باید نیروی دریایی ما را منهدم و بعد صادرات و واردات کالا از طریق کشتی‌هایمان را قطع می‌کرد و بعد به صادرات نفت ما ضربه می‌زد. نیروی دریایی ایران در ۶۷ روز اول جنگ این کار را با خود عراق کرد. نیروی دریایی ایران اجازه نداد صادرات نفت عراق انجام شود و تردد کشتی‌های تجاری و نفتکش‌هایش در بندرهای عراق صورت بگیرد و اوج قدرت نیروی دریایی ایران را در هفتم آذر با ضربه مهلکی که در عملیات مروارید به نیروی دریایی عراق زد، مشاهده کردیم. کاری که عراق می‌خواست در ۶۷ روز اول جنگ کند توسط نیروی دریایی ایران به خودش برگردانده شد. نیروی دریایی به این نتیجه رسید بهترین راهبرد عملی کردن نقشه‌های دشمن، پیاده کردن نقشه‌هایش علیه خودش است و به خوبی این کار را انجام داد.»

حمله به سکوهای نفتی عراق

با این استراتژی در آبان ۱۳۵۹ دو عملیات مهم اشکان و شهید صفری با موفقیت انجام شد. در جریان عملیات اشکان جریان انتقال نفت عراق از دو سکوی نفتی البکر و الامیه متوقف شد. سه روز پس از عملیات اشکان، عملیات دیگری در دریا پایه‌ریزی شد. دشمن که انتظار اجرای عملیات دیگری در این منطقه، آن هم در یک فاصله زمانی کوتاه را نداشت در ۱۳ آبان با عملیات شهید صفری مواجه شد. در این عملیات دو گروه از تکاوران نیروی دریایی، البکر و الامیه، دو سکوی نفتی عراق را اشغال کردند و با گذاشتن مواد انفجاری امکان صادرات نفت را به طور کلی از بین بردند.

مرحله سوم این عملیات‌ها در ۷ آذر به نام عملیات «مروارید» انجام شد. امیر دریادار جانباز «ناصر سرنوشت»، تنها بازمانده ناوچه پیکان، درخصوص انجام عملیات مروارید چنین می‌گوید: «ناخدا یکم مصطفی مدنی‌نژاد جانشین وقت فرماندهی نیروی دریایی ارتش عملیات مروارید را طراحی کرد. این عملیات مرکب از هفت تکاور، هوادریا، ناوچه پیکان و دیگر واحدهای شناور نیروی دریایی ارتش انجام شد. زمانی که صدام گفت تمامی پایانه‌های نفتی ایران را منهدم و آبراه‌ها را مسدود می‌کنم و چیزی از ارتش ایران باقی نمی‌گذارم، این حرف برای ما سنگین بود و نمی‌توانستیم قبول کنیم بنابراین درخواست عملیات کردیم تا اینگونه به او پاسخ دهیم. درواقع، دریادلان نیروی دریایی ارتش با خود اندیشیدند که اگر دیر بجنبند عراقی‌ها با پوتین‌هایشان ما را له می‌کنند.»

امیر سرنوشت اهداف اصلی این عملیات را چنین بازگو می‌کند: «هدف اصلی از عملیات مروارید انهدام نیروی دریایی ارتش عراق بود و طراحی این عملیات به این شکل بود که ما برای درگیری و ارتباط مستقیم با دشمن باید آنها را به نحوی به دریا می‌کشاندیم و دیدیم بهترین راه آن است که به عنوان یک طعمه از خودمان استفاده کنیم. برویم سکوی البکر را بگیریم و آنها را تحریک کنیم که به دریا بیایند که خوشبختانه این عملیات با موفقیت و با همکاری خلبانان شجاع هوادریا انجام شد. ایران از آن تاریخ به بعد توانست کنترل خلیج فارس و تنگه هرمز را در اختیار بگیرد و اجازه ندهد عراق نیروی دریایی داشته باشد.»

جاودانگی شهید همتی با ناوچه پیکان

پس از انجام عملیات‌های اشکان و شهید صفری از یک سو یگان‌های دشمن دیگر جرئت ظاهر شدن بر پهنه آب‌های خلیج فارس را نداشتند و از سوی دیگر دولت بعثی عراق از ضربات دریادلان نیروی دریایی بر اقتصاد آن کشور بسیار عصبانی بودند. همین امر مقدمات اجرای عملیات مروارید را فراهم ساخت؛ طرحی که با اجرای آن اندک جرئتی را که دشمن به خود می‌داد تا در آب‌های اطراف خود تردد نماید، یا اخباری در مورد حضورشان در بنادر سایر کشورهای عرب حاشیه جنوبی خلیج فارس می‌رسید، از بین برد.

> پس از ناکامی نیروهای دشمن بعثی، صدام در جلسه‌ای در روز دهم آذرماه ۱۳۵۹ با حضور فرماندهان جنگی در دفتر کارش به مسئولان حمله‌کننده‌اش در بخش شمال خلیج فارس می‌گوید که شنیدن خبر واقعه هفتم آذر و عملیات مروارید و کسب پیروزی قاطع ایرانی‌ها در این عملیات، بدترین خبر در طول زندگی او بود

برنامه عملیات بر این بود تا با حمله مجدد به پایانه‌های نفتی دشمن و تصرف آنها، نیروهای دریایی دشمن تحریک بشوند و دست به اقداماتی بزنند که رزمندگان در انتظار آن بودند. براساس تجزیه و تحلیل انجام شده فرماندهان و کارشناسان نیروی دریایی ارتش، مشخص بود که فرماندهان عراقی توان پذیرش سومین حمله به پایانه‌های البکر و الامیه، آن هم در فاصله زمانی کم را ندارند. به همین دلیل برای مواجهه با این حمله تصمیمات عجولانه خواهند گرفت و یگان‌های خود را خیلی سریع به دریا اعزام خواهند کرد. علاوه بر موارد فوق جلوگیری از صدور نفت عراق از طریق دو پایانه نفتی البکر و الامیه به منظور اختلال در نظام اقتصادی عراق، قطع ارتباط دریایی دشمن و مسدود کردن خطوط مواصلاتی بین‌المللی این کشور و همچنین ایجاد پست دیدبانی در سکوی البکر برای نیروی خودی جهت اعمال کنترل بر ترددهای احتمالی دشمن در آینده را نیز باید به اهداف عملیات افزود.

شهید محمدابراهیم همتی و ناوچه پیکان به همراه ناوچه جوشن در این عملیات نقشی مهم و تأثیرگذار ایفا کردند. روی ناوچه پیکان، در کنار شهید همتی، شهید سروان خلبان ابراهیم شریفی نیز به عنوان راهنما حضور داشت که به همراه فرمانده شهید ناوچه پیکان، اطلاعات خوبی از محل هدف‌ها در اختیار هواپیماهای خودی قرار می‌داد. در این عملیات نیز حضور داشت و ناوچه پیکان را همراهی می‌کرد.

پس از پیاده شدن نیروها و تصرف سکوی البکر، دشمن نیروهایش را به سوی رزمندگان گسیل داشت. ناوچه پیکان که از قبل خود را در پناه اسکله البکر به‌خوبی مخفی کرده بود، طی یکسری کدهای رمز، اطلاعات بسیار مفیدی از منطقه به خلبانان ارائه داد و آنها نیز سریعاً به سمت هدف‌های مشخص شده توسط پیکان، ادامه مسیر دادند. شهید همتی که فرماندهی ناوچه پیکان را برعهده داشت به طرف شناورهای دشمن شلیک کرد. همزمان جنگنده‌های دشمن به پیکان حمله کردند و نیروی هوایی ارتش نیز به پشتیبانی از ناوچه پیکان وارد عمل شد. نتیجه حاصل شده واقعاً خیره‌کننده بود، حدود ۱۲ شناور و ناوچه دشمن توسط ناوچه پیکان و نیروی هوایی غرق شدند. ناوچه پیکان در جریان این عملیات همچنان می‌جنگید تا اینکه حوالی ساعت ۱۴ یا ۱۵ موقع خروج از موضعش، درحالی‌که یکی از ناوچه‌های دشمن در انتهای اسکله‌ها پنهان شده بود، آن را مورد اصابت چهار موشک خود قرار می‌دهد. موشک اولی با مانور پیکان اصابت نمی‌کند، اما موشک دوم برخورد می‌کند و باعث از کار افتادن سیستم کنترلش می‌شود. پشت بندش موشک‌های سوم و چهارم باعث انهدام ناوچه پیکان می‌شوند. شهید همتی فرماندهی لایق و جسور بود و در همان ماه‌های ابتدایی جنگ حجم بسیار بالایی از مأموریت‌های دریایی را به وسیله ناوچه پیکان به انجام رساند. این فرمانده سرانجام به همراه پرسنل شجاع خود در شمال خلیج فارس، در دل آب‌های گرم و نیلگون آن جای گرفت.

درنتیجه این عملیات نیروهای ایرانی بیش از ۹۰ درصد از یگان‌ها و نیروهای پشتیبانی‌کننده ناوگان درگیر دریایی عراق را منهدم کردند و با تصرف بزرگ‌ترین پایانه‌های صدور نفت منطقه، یعنی دو سکوی نفتی «البکر» و «الامیه» که شاهرگ حیاتی و اقتصادی عراق بود و همچنین پاکسازی چند منطقه دریایی در شمال خلیج فارس، منجر به از بین رفتن ناوگان اصلی نیروی دریایی صدام شدند. عملیات مروارید مسیر جنگ را به طور کلی تغییر داد. این عملیات ضمن نابودی نیروی دریایی عراق موجب شد تا بتوانیم وضعیت اقتصادی جنگ را کنترل کنیم. به عبارت دیگر، عراق تا پایان جنگ دیگر نتوانست از خلیج فارس نفت صادر کند. رزمندگان ایرانی موفق شدند نیروی دریایی عراق را جلوی خاکش و درست چسبیده به سکوهای نفتی‌اش که ورودی بندرشان است، شکست دهند.

عملیات مروارید موجب وحشت بعثی‌ها و شوکه شدن صدام شد. صدام برای جبران از بین رفتن نیروی دریایی‌اش، جنگنده‌ها و هلی‌کوپترهایی را از کشورهای مختلف به‌ویژه فرانسه خریداری کرد و آنها را مجهز به موشک‌های سوپر سونیک اگزوست کرد که هر کدام از این موشک‌ها، ۲ میلیون دلار ارزش داشتند.

پس از ناکامی نیروهای دشمن بعثی، صدام در جلسه‌ای در روز دهم آذرماه ۱۳۵۹ با حضور فرماندهان جنگی در دفتر کارش به مسئولان حمله‌کننده‌اش در بخش شمال خلیج فارس می‌گوید که شنیدن خبر واقعه هفتم آذر و عملیات مروارید و کسب پیروزی قاطع ایرانی‌ها در این عملیات، بدترین خبر در طول زندگی او بود.

تخلیه اسرای عملیات مروارید از سکوهای البکر و الامیه

یادکرد

گوشه‌ای از رشادت‌های شهید رستم‌خانی، فرمانده گردان امام محمدتقی(ع)

سرداری که تا لحظه شهادت دوشادوش نیروهایش در خط مقدم بود

آرمان شریف

سادگی و صفا و صمیمیت روستایی‌ها را داشت. زاده روستا بود و از اصل خودش فاصله نگرفته بود. روستای علی‌آباد از توابع زنجان جایی بود که شهید میرزاعلی رستم‌خانی در آن متولد شد؛ روستایی با مردمانی خونگرم و مرمدار و شهید رستم‌خانی با حضور در جمع اهالی روستا، این ویژگی‌ها را مال خود کرد. آنها که او را می‌شناختند از مهربانی، خونگرمی و مردمداری‌اش می‌گفتند و اینکه چگونه در سخت‌ترین لحظات به یاری دیگران می‌شتافته است.

تظاهرات‌های مردمی علیه حکومت شاه، شهید رستم‌خانی را به فردی سیاسی و انقلابی تبدیل کرده بود. او با آگاهی سیاسی که نتیجه مطالعه و شرکت در جلسات و سخنرانی‌ها بود، به صف مخالفین رژیم پیوسته و با تمام توان به دنبال سرنگونی رژیم پهلوی و برقراری حکومت اسلامی بود.

شهید میرزاعلی رستم‌خانی، سمت راست

> رستم‌خانی در بسیاری مواقع برای حمله بی‌صبری می‌کرد. او که انرژی و جسارتی فوق‌العاده داشت در اغلب موارد به تنهایی به خطوط مقدم دشمن می‌رفت و گاهی تانکی را از عراقی‌ها شکار می‌کرد و بازمی‌گشت

با پیروزی انقلاب اسلامی، میرزاعلی و هم‌نسلانش به بزرگ‌ترین آرزویشان رسیدند و مسیر تازه‌ای در زندگی پیش رویشان قرار گرفت. با تأسیس سپاه پاسداران به عضویت این نهاد انقلابی درآمد و به خاطر آمادگی جسمانی، توان بالا در مدیریت و هوش و ذکاوت خیلی زود به رده‌های بالای نظامی رسید.

تجاوز سراسری دشمن بعثی، مرحله مهم دیگری از زندگی شهید رستم‌خانی بود که شجاعت و دلاوری او را طلب می‌کرد. او که در مراحل دیگر زندگی‌اش با سربلندی بیرون آمده بود این بار نیز به ندای رهبرش لبیک گفت و جزو اولین گروه‌های سپاه بود که راه جبهه را در پیش گرفت. یکی از همرزمان شهید درباره حضور شهید رستم‌خانی شجاعت و جسارت شهید رستم‌خانی را چنین توصیف می‌کند: در جبهه هرکه توان بدنی بیشتری داشت و چابک‌تر از بقیه بود آرپی‌جی‌زن گروه بود. امکانات ما در مقابل عراقی‌ها صفر بود. به همین دلیل ترجیح می‌دادیم دفاع کنیم و حمله نداشته باشیم و این تاکتیک تنها به دلیل نبود امکانات بود. رستم‌خانی در بسیاری مواقع برای حمله بی‌صبری می‌کرد. او که انرژی و جسارتی فوق‌العاده داشت در اغلب موارد به‌تنهایی به خطوط مقدم دشمن می‌رفت و گاهی تانکی را از عراقی‌ها شکار می‌کرد و بازمی‌گشت. او خیلی کم از منطقه دارخوین خارج می‌شد و همیشه می‌گفت تا زمانی که جاده اهواز-آبادان آزاد نشود به اهواز نخواهم رفت.

دیگر جبهه تمام زندگی‌اش شده بود و بیشتر زمانش را در منطقه در کنار همرزمانش صرف می‌کرد. چندین بار در جریان عملیات‌های مختلف جانباز شد ولی خیلی زود دوباره به جبهه بازگشت. یارای دور ماندن از فضای معنوی جبهه را نداشت و نمی‌توانست از سایر رزمندگان دور بماند. او با حضور در جبهه جانی تازه می‌گرفت و زندگی برایش بدون جبهه نفسگیر می‌شد. شهید رستم‌خانی در جریان عملیات حصر آبادان جانشین فرمانده گردان شد و پس از مدتی نیروهای سپاه سازماندهی شدند و تیپ ۱۷ علی بن ابیطالب(ع) تشکیل شد. او فرماندهی یکی از گردان‌های این تیپ به نام گردان امام محمد تقی(ع) را برعهده گرفت و با احساس مسئولیت بیشتری در جبهه حاضر می‌شد. در خط مقدم حضوری فعال داشت و زمانی که از او می‌خواستند به عنوان فرمانده به خط مقدم نرود می‌گفت: به فرمان امام فرماندهان باید در خط مقدم باشند.

بعد از عملیات والفجر مقدماتی، شهید میرزاخانی به لشکر ۳۱ عاشورا منتقل شد و مسئولیت جانشین محور تیپ را برعهده گرفت. در جریان عملیات بدر او و دیگر نیروهایش به آرزویشان رسیدند. در مورد شهادت وی چنین نقل می‌کنند: در عملیات بدر قرار بود نیروهای عمل کننده از چند نقطه حرکت کنند تا در محل مشخص شده به‌هم برسند. اما حمله لو رفت و آنها نتوانستند به‌موقع برسند؛ نیروی تحت امر رستم‌خانی که به محل رسیده بودند بدون نیروهای کمکی و پشتیبانی به محاصره دشمن درآمدند، ولی با تمام توان به عملیات ادامه دادند، تا اینکه سنگر آنها توسط نیروهای عراقی به محاصره درآمد و سرانجام در روز بیست‌وششم اسفند ماه سال ۱۳۶۳ در ۳۱ سالگی به شهادت رسید. شهادتش چنان برای دشمن مهم بود که خبرش را بارها در اخبار و روزنامه اعلام کرد.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۵۸۰۳

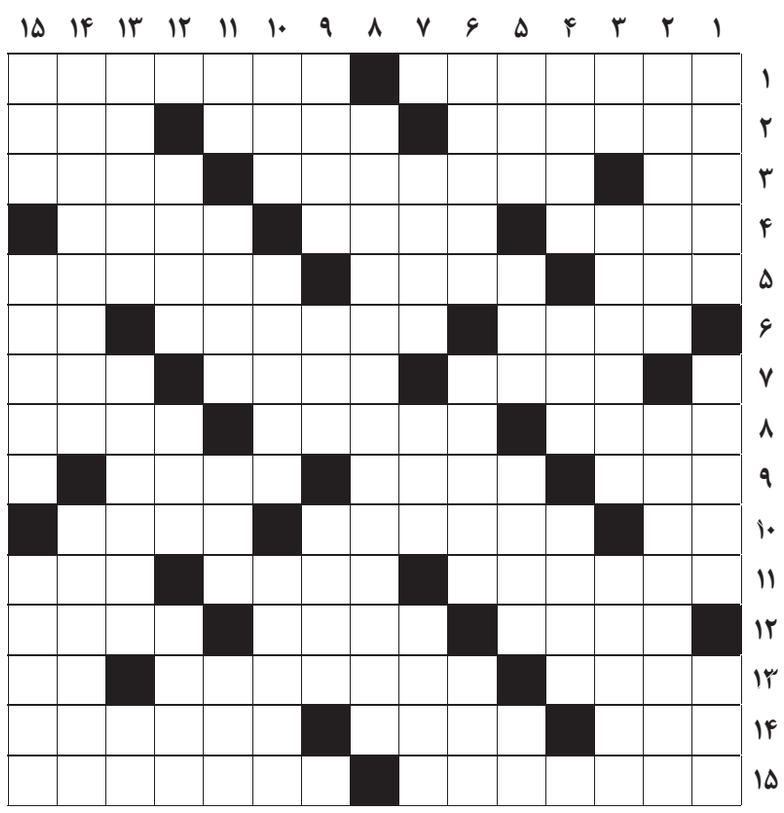

از راست به چپ

■ ۱- از شهرستان‌های استان کرمانشاه- از تیم‌های فوتبال اسپانیا ■ ۲- مهاجم پرسپولیس- واسطه در معامله- لیکن ■ ۳- سنبل کوهی- به نظامی اطلاق می‌شود که طی آن کمیت، مقدار و نوع ملک و کیفیت مالکیت آن برای کلیه املاک کشور با استفاده از تجهیزات پیشرفته تعیین می‌شود- دردها ■ ۴- هدیه، پیشکش- حیوان بارکش- از جهان بریدن ■ ۵- رها و آزاد- نو عروس هزارداماد- دستگاهی برای تهیه تصویر نوشته‌ها ■ ۶- ترکیب ید با عنصری دیگر- مانور- موضوع و مبحث ■ ۷- دختر سرزمین عجایب- مرد سال فوتبال اروپا در سال ۱۹۹۱- صدویازده ■ ۸- عملی در کشاورزی- اندوه ملالت- گلی خوشبو ■ ۹- از فعل‌های ربطی- جمع ماده- ستاره کمیاب ■ ۱۰- پوستین وارونه- پایتخت استرالیا- گروه ویژه ■ ۱۱- کمد آشپزخانه- سبزه‌زار- ترش و شیرین ■ ۱۲- نوه اردشیربابکان- برنج‌فروش- گوشت گیاهی ■ ۱۳- کیسه پول- حجم لوله‌ای- اندک ■ ۱۴- سر- کریستال- هر موجود زنده ■ ۱۵- موسسه‌ای جهانی که کارش یاری رساندن به آسیب‌دیدگان جنگ یا بلایای طبیعی است- از مقاطع تحصیلی دانشگاهی

از بالا به پایین

■ ۱- نوعی مار و سبزی- نوعی مرغابی- از امراض جلدی ■ ۲- روده گوسفند که با گوشت و غیره پر کرده و پخته باشند- نویسنده فرانسوی سرخ و سیاه ■ ۳- حرف خطاب- رعایت آن برای سلامتی ضروری است- وارسی و بازبینی ■ ۴- کوپن فلک‌زده- واحد سنجش اختلاف پتانسیل- چنته ■ ۵- جایز- زبان فارسی قدیم- نویسنده ارژنگ- کافی ■ ۶- برادر گودرز- ساکن شدن- از حروف مقطعه ■ ۷- دربند- امر به یافتن- نفوذ کردن ■ ۸- کنایه از ناامیدشدن و ناکامی ■ ۹- نویسنده و فیلسوف فرانسوی صاحب اثر کاندید- خزنده جدولی- شعله آتش ■ ۱۰- دوست- لاستیک یدکی- علامت اختصاری نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران ■ ۱۱- خاندان- ماده مخدر چای- دانه نهانزا- آتش ■ ۱۲- اسب سرخ و سفید- خوش‌پوش- کوهی نزدیک تبریز ■ ۱۳- مرکز مجمع‌الجزایر مالت- از چاشنی‌ها- مادر لر ■ ۱۴- لقب سوره فاتحه- پرنده ماهیخوار ■ ۱۵- شیشه آزمایشگاه- آبجوش کن- قوم موسی را به پرستیدن گوساله‌ای از طلا فریفت

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

	۵	۷				۱		
				۹				
		۱				۶	۳	
		۴	۳		۱	۹		
۶	۱							۴
				۴				۵
						۷	۶	
۹	۳				۴			
			۸		۵			

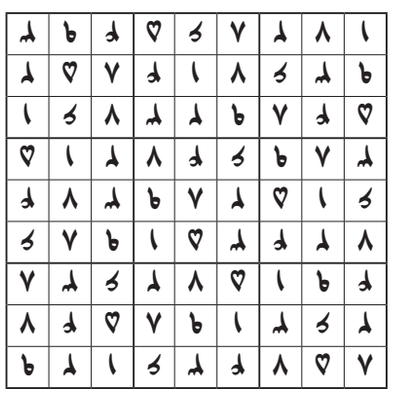

جدول کلمات متقاطع
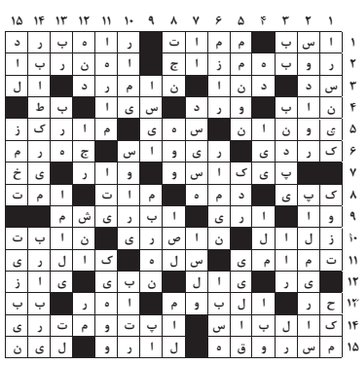
پاسخ جدول شماره ۵۸۰۲